

ПРОБЛЕМИ У ПРИМЕНИ ПРАВИЛНИКА О ЕЛЕМЕНТИМА, САДРЖАЈУ И СТАНДАРДИМА ЗА ОЦЕНУ СТАЊА И ОПЕРАТИВНИХ И ФУНКЦИОНАЛНИХ СПОСОБНОСТИ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Драгомир Ђурић и Љубиша Марковић
Универзитет одбране у Београду, Војна академија

Примена Правилника о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије у протеклом периоду јасно је одсликала све његове недостатке, чиме се намеће потреба да се израде измене и допуне Правилника.

У раду се разматрају најзначајнији проблеми уочени током имплементације Правилника и дају се конкретни предлози за дефинисање појединих чланова, као допринос у изради измена и допуна Правилника, којима би се, у великој мери, превазишли проблеми команди, јединица и установа уочени у претходном периоду.

Кључне речи: оцена стања, оперативне и функционалне способности Војске Србије

Увод

Оцењивање и извештавање о стању и оперативним и функционалним способностима Војске Србије врши се у складу с одредбама Правилника о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије (у даљем тексту: Правилник). У прелазним и завршним одредбама Правилника дефинисан је начин и поступак израде измена и допуна Правилника.

Правни основ за доношење Правилника о изменама и допунама Правилника о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије садржан је у члану 66. Правилника, којим је прописано да Управа за оперативне послове (Ј-3) ГШ ВС израђује Предлог правилника о изменама и допунама Правилника и доставља га министру одбране.¹ Током имплементације Правилника у 2011. и 2012. години у командама, јединицама и установама Војске Србије установљено је да је потребно извршити његову дораду, како би се унапредило оцењивање и извештавање о стању и оперативним и функционалним способностима команди, јединица и установа Војске Србије.

¹ Правилник о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије.

Основна замисао овог рада је да се на једном месту обједине сви проблеми уочени у току имплементације Правилника, али и да се дају одређени предлози за израду измена и допуна Правилника. У првом делу рада, ради бољег разумевања, дати су основни појмови којима се Правилник бави, као и основне одредбе Правилника везане за оцену стања и оцену оперативних и функционалних способности команди, јединица и установа Војске Србије.

Други део рада посвећен је проблемима у примени Правилника, а у трећем делу дати су одређени предлози за измене и допуне Правилника. С обзиром на то да су потребе за измену и допуну одређених чланова очигледне и да постоје јасна решења за превазилажење њихових недостатака, у раду су дате и конкретни предлози дефиниција. Међутим, неки предлози заслужују да буду и даље разматрани пре коначно дефинисања.

Команде, јединице и установе биле су у обавези да током примене Правилника бележе његове недостатке и да иницирају израду Правилника о изменама и допунама тог Правилника. Овај рад усмерен је на давање предлога за измене и допуне на основу уочених недостатака како би Правилник био што квалитетнији и потпунији и допринео адекватном сагледавању стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије.

Основне одредбе Правилника

Да бисмо могли на најбољи могући начин разматрати проблеме у примени Правилника, потребно је подсетити на неке од његових најзначајнијих одредби и дефиниција основних појмова којима се бави.

Оперативне способности представљају могућност Војске Србије, или њених делова, да у предвиђеном времену и под одређеним стандардима и условима остварују жељене оперативне ефекте комбинацијом снага, средстава и начина извршења задатака.

Функционалне способности представљају могућности организационих јединица Генералштаба Војске Србије, команди и установа Војске Србије да извршавају додељене задатке у складу са надлежностима.

Стање команди, јединица и установа Војске Србије, у смислу Правилника, чине подаци по елементима Људство, Опрема, Ресурси и Обученост.²

Оцена стања

Чланом 5. Правилника предвиђено је да се стање команди, јединица и установа Војске Србије оцењује по елементима: Људство (Љ), Опрема (С), Ресурси (Р) и Обученост (О).

Елементи за оцењивање стања Војске Србије садрже питања за која су прописани стандарди. Правилником су прописани и стандарди за оцењивање питања по елементима стања команди, јединица и установа Војске Србије.

² Правилник о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије.

Правилником је предвиђено да се стање команде, јединице и установе оцењује оценом од један до пет, која се закључује према најнижој оцени појединачног елемента, при чему је оцена један најнижа, а оцена пет највиша оцена стања.

Члан 8. Правилника предвиђа да оцењивање стања врше батаљони–дивизиони–одреди–ескадриле и јединице истог ранга, као и команде бригада–база–флотиле–центара и команде оперативног нивоа за команду као организациону целину.

Организационе јединице Генералштаба Војске Србије и команде бригада–база–флотиле–центара оцењују само елементе Људство и Обученост, а елементе Опрема и Ресурси оцењују јединице које за њих чувају и одржавају опрему.

Установе Војске Србије оцењивање стања врше по свим елементима.

Закључивање оценом стања за бригада–база–флотилу–центар, оперативни са-став и Војску Србије као целину се не врши, већ се обједињавају подаци потчињених по елементима и одређује оцена елемента.

Оцењивањем стања по елементу Људство обезбеђују се подаци о квантитету, квалитету, психофизичкој спремности и морално-психолошкој припремљености људства.

Стање по елементу Људство оцењује се на основу четири питања:

- расположивост људства (Љр),
- стручна способност људства (Љс),
- психофизичка способност (Љп) и
- морално-психолошка припремљеност (Љм).

Оцењивањем стања по елементу Опрема обезбеђују се подаци о попуњености и нивоу употребљивости (исправности) опреме која је додељена команди, јединици или установи.

Питања за оцењивање стања по елементу Опрема на нивоу батаљона–дивизиона–одреда–ескадриле и установа Војске Србије су:

- Основна опрема (Со);
- Возила (Св);
- Телекомуникациона и информатичка средства (Ст) и
- Остала важна опрема (Сов).

Оцењивање стања по елементу Опрема од нивоа бригада–база–флотиле–центра до Генералштаба Војске Србије ради се према следећем:

– у оквиру питања Основна опрема (Со) оцењује се стање опреме родова (пешадија, оклопне јединице, артиљерија, инжињерија, артиљеријско-ракетне јединице за ПВД, авијација, речне јединице, јединице за електронска дејства), јединица војне полиције, специјалних јединица и установа Војске Србије;

– у оквиру питања Возила (Св) оцењује се стање опреме саобраћајне службе;

– у оквиру питања Телекомуникациона и информатичка средства (Ст) оцењује се стање опреме службе телекомуникација и службе информатике (Бригада везе опрему службе телекомуникација оцењује у питању Основна опрема);

– у оквиру питања Остала важна опрема (Сов) оцењује се стање опреме служби (служба ваздушног осматрања и јављања, атомско-биолошко-хемијска, техничка, интендантска, санитарска и ветеринарска служба) и опреме за заштиту од пожара и експлозија (126. бр ВОЈИН опрему службе ваздушног осматрања и јављања оцењује у питању Основна опрема).³

³ Ibidem.

Оцењивањем стања по елементу Ресурси обезбеђују се подаци о квалитету опреме која се налази у оперативној употреби, одрживости ресурса, као и количинама и стању материјалних резерви команди, јединица и установа Војске Србије.

Елемент Ресурси оцењује се на основу четири питања:

- Расположивост опреме (Рр);
- Експлоатациони и временски ресурси опреме (Рев);
- Количине и стање материјалних резерви (Рмр) и
- Одрживост ресурса (Ро).

Батальони–дивизиони–одреди–ескадриле и јединице истог ранга не оцењују стање по питању одрживост ресурса (Ро).

Оцењивањем стања по елементу Обученост обезбеђују се подаци о обучености команде, јединице и установе да изврши задатке у складу са додељеном мисијом.

Оцењивање стања по елементу Обученост врши се по четири питања:

- Обученост команде (Ок);
- Обученост за индивидуалне задатке (Ои);
- Обученост за колективне задатке (Ој) и
- Управљање обуком (Оу).

У оквиру питања по елементима стања налазе се параметри за које су прописани одговарајући стандарди за оцену стања.

Стање по елементима способности исказује се оценом од један до пет, а одређује се на основу добијених оцена по питањима. Најнижа оцена питања у оквиру елемента је уједно и оцена стања по датом елементу.

Извештавање о стању команди, јединица и установа Војске Србије врши се у јулу, са пресеком стања на дан 30. јун текуће године, а годишњи извештај о стању команди, јединица и установа Војске Србије доставља се уз извештај о оперативним и функционалним способностима команди, јединица и установа Војске Србије, са пресеком стања на дан 31. децембар претходне године.

Организационе јединице Генералштаба Војске Србије које имају потчињене јединице и установе, уз свој извештај о стању, прослеђују извештаје потчињених јединица (до два нивоа ниже) и установа Управи за оперативне послове (Ј-3). Команде бригада–база–флотиле–центара, команде оперативног нивоа и Команда Гарде обједињавају податке по елементима извештавања и достављају их претпостављеној команди, заједно са извештајима потчињених (један ниво ниже, а команде оперативног нивоа два нивоа ниже). Сви нивои командовања извештај о стању достављају претпостављеној команди у писаном и електронском облику, а извештаје потчињених – само у електронском облику.

Претпостављеним командантима није дозвољено да мењају податке у извештајима потчињених команди, јединица и установа.⁴

⁴ Ibidem.

Оцена оперативних и функционалних способности

Чланом 23. Правилника предвиђено је да се оперативне способности команди и јединица Војске Србије оцењују по елементима:

- Способност командовања;
- Способност правовремене расположивости снага;
- Способност размештаја и мобилности у зони операција;
- Способност искоришћења информационог простора;
- Способност делотворне или ефикасне употребе снага;
- Способност отпорности и заштите снага и
- Способност одрживости снага, док је чланом 40. Правилника предвиђено да се оцењивање функционалних способности Војске Србије врши по елементима:
 - Способност командовања и руковођења;
 - Способност коришћења информација и
 - Способност ефикасног извршавања функционалне надлежности.⁵

Способност командовања представља могућност ефикасног планирања, организовања, вођења и контроле операција Војске Србије или њених делова ради остваривања постављених оперативних циљева, односно извршавања додељених мисија и задатака.

Способност правовремене расположивости снага изражава могућност Војске Србије или њених делова да формирају и подрже довољне војне снаге у датом времену за реаговање, а ради извођења операција, која је одређена бројном величином, структуром, нивоом готовости, нивоом напрезања и ефикасношћу процеса здруживања снага.

Способност размештаја и мобилности у зони операција подразумева могућност Војске Србије или њених делова да у предвиђеном времену разместе снаге у зону операција и изврше маневар снага у складу са циљевима операције.

Способност искоришћења информационог простора подразумева могућност Војске Србије или њених делова да прикупља, обрађује, користи и размењује податке о простору, времену и сопственим и противничким снагама.

Способност делотворне или ефикасне употребе снага подразумева могућност Војске Србије или њених делова да успешно изводе операције и постижу борбене и неборбене ефекте који су у функцији остварења циљева операција.

Способност отпорности и заштите снага представља могућност Војске Србије или њених делова да умањује вероватноћу откривања властитих снага и смањује и отклања ефекте дејства противничког наоружања.

Способност одрживости снага представља могућност Војске Србије или њених делова да у предвиђеном периоду, под одређеним условима и расположивим ресурсима, збрињавају, одржавају, снабдевају и премештају људство и војну опрему, ради обезбеђења повољних услова за ефикасну употребу расположивих снага и средстава.

Способност командовања и руковођења представља могућност ефикасног планирања, организовања, вођења и контроле функционисања организационих јединица Генералштаба Војске Србије, команди и установа Војске Србије.

⁵ Ibidem.

Способност коришћења информација представља могућност организационих јединица Генералштаба Војске Србије, команди и установа Војске Србије да прикупљају, обрађују, користе и размењују податке од значаја за обављање њихових функционалних надлежности.

Способност ефикасног извршавања функционалне надлежности представља могућност организационих јединица Генералштаба Војске Србије, команди и установа Војске Србије да у предвиђеном времену, расположивим ресурсима и под одређеним стандардима извршавају утврђене функционалне надлежности и остварују предвиђене ефекте значајне за систем одбране.⁶

Чланом 25. предвиђено је да оцењивање оперативних способности врше батаљони–дивизиони–одреди–ескадриле и јединице истог ранга, команде бригада–база–флотиле–центара за команду и јединицу као целину, команде оперативних састава за команде и саставе као целину, Здружена оперативна команда и Војска Србије, док је чланом 42. предвиђено да оцењивање функционалних способности врше организационе јединице Генералштаба Војске Србије, Команда КЗО, установе Војске Србије и центри за обуку.⁷

Команда за обуку, команде за развој територијалних јединица и центри за обуку који развијају ратне јединице оцењују оперативне способности ратних јединица. Команде и јединице не оцењују се по елементима, питањима и параметрима који се на њих не односе и не утичу на њихове оперативне способности.

Оперативне и функционалне способности команди и јединица Војске Србије оцењују се оценом од 1 до 5, при чему је:

- оцена 5 – ако је аритметичка средина оцена елемената у распону од 4,51 до 5,00;
- оцена 4 – ако је аритметичка средина оцена елемената у распону од од 3,51 до 4,50;
- оцена 3 – ако је аритметичка средина оцена елемената у распону од 2,51 до 3,50;
- оцена 2 – ако је аритметичка средина оцена елемената у распону од 2,00 до 2,50;
- оцена 1 – ако је аритметичка средина оцена елемената у распону од 1,00 до 1,99.⁸

Оцена питања са више параметара израчунава се тако што се збир производа оцене параметара и коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених параметара и закључује се на две децимале. Ако се у оквиру једног питања један или више параметара са коефицијентом важности 3 оцене оценом „недовољан“, за то питање закључује се највише оцена „довољан – 2,50“.

Оцена елемената оперативних и функционалних способности израчунава се тако што се збир производа оцена питања и њихових коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених питања и закључује се на две децимале.

Ако се у оквиру једног елемента оперативних или функционалних способности два или више питања са коефицијентом важности 3 оцене оценом „недовољан“, за тај елемент оперативне или функционалне способности закључује се највише оцена „довољан – 2,50“.

Оцена оперативних и функционалних способности израчунава се тако што се збир производа оцена елемената способности и њихових коефицијената важности

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

подели са збиром коефицијената важности оцењених елемената оперативних или функционалних способности и закључује се на две децимале.

Ако су један или више елемената оперативних способности са коефицијентом важности 3 оцењени оценом мањом од 3,00, закључна оцена оперативних способности команде или јединице не може бити виша од 3,50.

Оперативна или функционална способност оцењује се недовољном оценом уколико је један од елемената оцењен недовољном оценом.

Ако је у току године извршена инспекција или контрола оперативних или функционалних способности, као закључна оцена оперативних или функционалних способности те команде, јединице или установе узима се оцена извршене инспекције или контроле.

Ако је у току године извршена спољна формална евалуација колективне обучености у јединицама ранга батаљона–дивизиона–одреда–ескадриле, као закључна оцена оперативних способности те јединице узима се оцена извршене евалуације.

Закључна оцена оперативних способности за јединице ранга бригаде–базе–флотиле–центра добија се на основу аритметичке средине оцена команде и потчињених јединица.

Закључна оцена оперативних и функционалних способности оперативних састава добија се на основу аритметичке средине оцена оперативних и функционалних способности команде и потчињених јединица и установа.

Закључна оцена оперативних и функционалних способности Војске Србије добија се на основу аритметичке средине закључних оцена оперативних и функционалних способности организационих јединица Генералштаба, оперативних способности јединица непосредно потчињених организационим јединицама Генералштаба које се цене по оперативним способностима и закључних оцена оперативних и функционалних способности оперативних састава и Гарде.⁹

Анализу оперативних и функционалних способности врше команде, јединице и установе Војске Србије од нивоа батаљона–дивизиона–одреда–ескадриле и јединица истог ранга, до Војске Србије као целине. Анализа оперативних и функционалних способности Војске Србије врши се годишње, најкасније до краја марта, за претходну годину.

После извршених анализа оперативних и функционалних способности израђује се и доставља извештај претпостављеној команди. Извештај о оперативним и функционалним способностима Војске Србије за претходну годину, након извршене анализе, доставља се Војном кабинету председника Републике и Кабинету министра одбране, најкасније до 15. априла текуће године.¹⁰

Претпостављеним командантима није дозвољено да мењају податке у извештајима потчињених команди, јединица и установа. Извештај о оперативним или функционалним способностима доставља се у писаном и електронском облику, а извештаји потчињених – само у електронском облику.¹¹

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

Проблеми у примени Правилника

Правилник о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије израдио је и одобрио министар одбране почетком 2011. године, а његова примена отпочела је 1. 2. 2011. године. На основу Правилника реализоване су анализе оперативних и функционалних способности ВС за 2010. и 2011. годину и оцењивање стања ВС за 2010, 2011. годину и прво полугодисте 2012. године. Током примене Правилника уочен је низ мањих и већих недостатака и проблема у примени, па су се стекли услови и за његове измене и допуне.

Проблеми при оцењивању стања

Током имплементације Правилника истакао се један од већих проблема у оцењивању стања команди, јединица и установа Војске Србије. Наиме, чланом 8, став 2. дефинисано је да: „Организационе јединице Генералштаба Војске Србије и команде бригада-база-флотиле-центара оцењују само елементе Људство и Обученост, а елементе Опрема и Ресурси оцењују јединице које за њих чувају и одржавају опрему“.

Ставом 1. истог члана дефинисано је да: „Оцењивање стања врше батаљонидивизиони-одреди-ескадриле и јединице истог ранга, команде бригада-база-флотиле-центара и команде оперативног нивоа за команду као организациону целину“.

На основу наведеног имплицира се закључак да команде оперативног нивоа треба да оцењују стање по сва четири елемента, што представља проблем када се има у виду да команде оперативног нивоа у свом саставу имају јединице које за њих чувају опрему.

Такође, поставља се и питање непотребне преоптерећености команди, јединица и установа Војске Србије по питању реализације анализа и извештавања о стању. Извештавање о стању има смисла за јединице које имају висок степен развијености по мирнодопској формацији и које се могу оперативно употребити, али не и за батаљоне–дивизионе у степену развијености Г-3 и Г-4, као и за остале команде, јединице и установе Војске Србије. Овај проблем још више долази до изражаја због чињенице да се анализирају и оцењују потпуно исте ствари и у оцени стања и у оцени оперативних и функционалних способности.

У Прилогу 3.3б – Стандарди за оцену стања експлоатационих и временских ресурса, у Критеријуму вредновања стања возила пише: „Средства се вреднују према критеријумима за експлоатациони ресурс. Стање средстава према временском ресурсу наводи се у описном делу извештаја“.¹²

Тиме се омогућава да се средства увек цене по стању експлоатационих ресурса, без обзира на стање временских ресурса, односно временски ресурс за средство може и да истекне, а да се цени по стању експлоатационих ресурса, који чак могу бити у првој четвртини експлоатације.

¹² Ibidem.

Проблеми при оцењивању оперативних и функционалних способности

Како је чланом 25. предвиђено да „оцењивање оперативних способности врше батаљони-дивизиони-одреди-ескадриле и јединице истог ранга, команде бригада-база-флотиле-центра за команду и јединицу као целину, команде оперативних састава за команде и саставе као целину, Здружена оперативна команда и Војска Србије“, Здружена оперативна команда нашла се у проблему због немогућности да оцени своју оперативну способност. Практично је овај проблем тренутно превазиђен интерним наређењем начелника ГШ ВС да Здружена оперативна команда оцењује функционалне уместо оперативних способности.

Такође, истим чланом дефинисано је да „Команда за обуку, команде за развој територијалних јединица и центри за обуку који развијају ратне јединице оцењују оперативне способности ратних јединица“. Тиме су ове јединице доведене у незавидну ситуацију да оцењују нешто што је немогуће проценити, уколико нису извршили позивање резервног састава и обуку ратних јединица. У исту ситуацију овим чланом су доведени и батаљони-дивизиони ВС који су у степену развијености Г-3 и Г-4.

Чланом 35. Правилника предвиђено је да „Ако се у оквиру једног питања један или више параметара са коефицијентом важности 3 оцне оценом недовољан, за то питање закључује се највише оцена довољан – 2,50“. Такође, предвиђено је да „Ако се у оквиру једног елемента оперативних способности два или више питања са коефицијентом важности 3 оцне оценом недовољан, за тај елемент оперативне способности закључује се највише оцена довољан – 2,50“. Исти случај је и код оцењивања функционалних способности, што је прописано у члану 51. Правилника.

Тиме се оставља велика могућност да се приликом оцењивања оперативних и функционалних способности велики број питања по елементима са коефицијентом важности 3 оцне недовољном оценом, а да ипак укупна оцена оперативних и функционалних способности буде позитивна.

Истим чланом није децидирано одређен начин оцењивања параметара у оквиру питања по елементима способности (целим бројем или на две децимале), што је у протеклом периоду збуњивало велики број оцењивача.

Члан 36. Правилника није прецизан у смислу закључивања оцне оперативних способности јединице. Наиме, није дефинисан начин закључивања оцне ако је извршена делимична контрола/инспекција оперативних способности, односно потпуна контрола/инспекција оперативних способности читаве јединице или њеног дела. Такође, истим чланом предвиђено је да „Ако је у току године извршена спољна формална евалуација колективне обучености у јединицама ранга батаљона-дивизиона-одреда-ескадриле, као закључна оцена оперативних способности те јединице узима се оцена извршене евалуације“, иако се спољна формална евалуација обучености не врши по свим елементима оперативних способности.

Чланом 37. Правилника регулисано је да се „Закључна оцена оперативних способности за јединице ранга бригаде-базе-флотиле-центра добија на основу аритметичке средине оцне команде и потчињених јединица“. Иако Правилником није било предвиђено закључивање оперативних способности јединица ранга бри-

гаде-базе-флотиле-центра по елементима способности, у пракси то није било тако у претходном периоду. Исти случај био је и са закључивањем оцена оперативних и функционалних способности на оперативном и стратегијском нивоу, где је командовање наређивало да се закључују оцене по свим питањима и параметрима у оквиру елемената способности. Такође, начин закључивања оцене на основу аритметичке средине оцена јединица оставља могућност да оцена буде позитивна, чак и у случају да већи број јединица има недовољну оцену, што је неприхватљиво.¹³

Предлози за измене и допуне Правилника

На основу наведених проблема, јасно је да је Правилник непримењив у појединим својим деловима и да је неопходна израда измена и допуна Правилника. Изменама и допунама Правилника треба обухватити све проблеме и примедбе уочене током његове примене.

Предлози за измене у оцењивању стања

Приликом израде измена и допуна Правилника, у делу који се односи на оцену стања треба обратити пажњу на следеће предлоге:

– У члану 8, став 2, поред ОЈ ГШ ВС и команди бригада–база–флотиле–центара убацили и команде оперативног нивоа, тако да став 2. члана 8. гласи: „Организационе јединице Генералштаба Војске Србије, команде оперативних састава и команде бригада–база–флотиле–центара оцењују само елементе Људство и Обученост, а елементе Опрема и Ресурси оцењују јединице које за њих чувају и одржавају опрему.“

– Извршити измене члана 22. Правилника тако да питање „Обученост за колективне задатке“ добије максималан могући значај. То би се постигло уколико би сваки од параметара у оквиру овог питања, уколико се оцени недовољном оценом, имплицирао и недовољну оцену овог питања, а тиме и елемента способности.

– Потребно је чланом 57. Правилника дефинисати команде, јединице и установе Војске Србије које извештавају о стању. Извештаје о стању требало би да достављају само јединице које имају висок степен развијености по мирнодопској формацији и које се могу оперативно употребити, али не и батаљони–дивизиони у степеном развијености Г-3 и Г-4, као и остале команде, јединице и установе Војске Србије. Ове команде, јединице и установе Војске Србије требало би да извештавају само о оперативним и функционалним способностима, јер оне у току године и немају великих и битних промена по елементима стања. Батаљони–дивизиони у степеном развијености Г-3 и Г-4 могли би, евентуално, извештавати о стању у случају да су у току године реализовали позивање и обуку резервног састава јединице.

– У Прилогу 3.3б – Стандарди за оцену стања експлоатационих и временских ресурса, у Критеријуму вредновања стања возила треба изменити став по којем се средства вреднују према критеријумима за експлоатациони ресурс, а да се стање

¹³ Ibidem.

средстава према временском ресурсу наводи у описном делу извештаја. Овим ставом би временском ресурсу средстава требало дати исти значај као и експлоатационом ресурсу.

Предлози за измене у оцењивању оперативних и функционалних способности

Приликом израде измена и допуна Правилника, у делу који се односи на оцену оперативних и функционалних способности, треба обратити пажњу на следеће предлоге:

– Потребно је решити проблем оцењивања Здружене оперативне команде, при чему треба дефинисати да она оцењује функционалне, уместо оперативних способности.

– Такође, приликом дефинисања јединица које извештавају о оперативним и функционалним способностима, потребно је раздвојити јединице степена развијености Г-0, Г-1 и Г-2 од јединица у степену развијености Г-3 и Г-4. Истовремено би требало дефинисати и време и начин на који команде за развој територијалних јединица и центри за обуку који развијају ратне јединице извештају о оперативним способностима. На основу наведеног, члан 25. могао би бити дефинисан на следећи начин: „Оцењивање оперативних способности, по свим елементима, врше батаљони-дивизиони-одреди-ескадриле степена развијености Г-0, Г-1 и Г-2, команде бригада-база-флотиле за команду и јединицу као целину, команде оперативних састава за команде и саставе као целину и Војска Србије.

Батаљони-дивизиони степена развијености Г-3 и Г-4 врше оцењивање оперативних способности, по свим елементима, ако су у току године реализовали обуку ратних јединица, а ако у току године нису реализовали обуку ратних јединица оцењивање оперативних способности врше само по елементима и питањима које могу оценити.

Команде за развој територијалних јединица и центри за обуку који развијају ратне јединице оцењују, по свим елементима, оперативне способности ратних јединица ако су у току године реализовали обуку ратних јединица, а ако у току године нису реализовали обуку ратних јединица оцењивање оперативних способности врше само по елементима и питањима које могу оценити“.

– Члан 35. Правилника требало би изменити тако да се на прецизнији и квалитетнији начин дефинише оцењивање питања и параметара, уз обавезно дефинисање начина оцењивања параметара (без или са децималима). Такође, овим чланом требало би на квалитетнији начин дефинисати извођење оцене по питањима и елементима способности, тако да параметри и питања са високим коефицијентом важности добију на значају. Овај члан могао би бити дефинисан на следећи начин:

„Оцена параметра се израчунава као аритметичка средина свих добијених оцена по прописаном критеријуму у параметру и закључује се без децимала. Оцена питања са више параметара израчунава се тако што се збир производа оцене параметара и коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених параметара и закључује се на две децимале.

Ако се у оквиру једног питања два или више параметара са коефицијентом важности 3 оцене оценом 'недовољан', за то питање закључује се оцена 'недовољан - 1', из-

узев за питања у оквиру елемента 5) 'Делотворна или ефикасна употреба снага' и 7) 'Одрживост снага'. Ако се у оквиру елемента 5) и 7), један или више параметара било којег питања са коефицијентом важности 3 оцене негативном оценом, за то питање закључује се оцена 'недовољан - 1'.

Оцена елемента оперативних способности израчунава се тако што се збир производа оцена питања и њихових коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених питања и закључује се на две децимале.

Ако се у оквиру једног елемента оперативних способности два или више питања са коефицијентом важности 3 оцене оценом 'недовољан', за тај елемент оперативне способности закључује се оцена 'недовољан - 1', изузев за елемент 5) 'Делотворна или ефикасна употреба снага' и 7) 'Одрживост снага'. Ако се у оквиру 5) и 7) елемента било које питање са коефицијентом важности 3 оцени негативном оценом, за тај елемент се закључује оцена 'недовољан - 1'.

Оцена оперативних способности израчунава се тако што се збир производа оцена елемената способности и њихових коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених елемената оперативних способности и закључује се на две децимале.

Ако су један или више елемената оперативних способности са коефицијентом важности 3 оцењени оценом мањом од 3,00, закључна оцена оперативних способности команде или јединице не може бити виша од 3,50.

Оперативна способност оцењује се недовољном оценом уколико је један од елемената оцењен недовољном оценом“.

Члан 36. Правилника такође треба прецизирати у смислу закључивања оцене оперативних способности јединице. Наиме, треба дефинисати начин закључивања оцене ако је извршена делимична контрола/инспекција оперативних способности, односно потпуна контрола/инспекција оперативних способности читаве или дела јединице. Такође, у овом члану треба избацити став: „Ако је у току године извршена спољна формална евалуација колективне обучености у јединицама ранга батаљона-дивизиона-одреда-ескадриле, као закључна оцена оперативних способности те јединице узима се оцена извршене евалуације“, због тога што се спољна формална евалуација обучености не врши по свим елементима оперативних способности. Оцена спољне формалне евалуације може се узети као закључна оцена само оних параметара, питања и елемената који су били предмет евалуације.

Члан 37. Правилника треба дефинисати тако да се помире одредбе члана Правилника и пракса. Уколико би остао досадашњи начин закључивања оцена (принцип извођења оцене на основу аритметичке средине оцена), онда треба покушати избећи могућност да закључна оцена буде позитивна, чак и у случају да већи број јединица има недовољну оцену. То је могуће постићи увођењем одређених ограничења.

Члан 37. Правилника могао би се дефинисати на следећи начин:

„Закључна оцена оперативних способности за јединице ранга бригаде-базе-флотиле-центра добија се на основу аритметичке средине оцена команде и потчињених јединица (или аритметичке средине оцена по елементима оперативних и функционалних способности потчињених састава). Закључна оцена оперативних способности јединица ранга бригаде-базе-флотиле-центра оцењује се недовољном оценом уколико су две или више потчињених јединица оцењени недовољном оценом“.

– У складу са претходним ставом потребно је на исти начин изменити и чланове 38. и 39. Правилника.

– По угледу на предложене измене члана 35. Правилника, потребно је извршити и измене у члану 51. тако да гласи:

„Оцена параметра се израчунава као аритметичка средина свих добијених оцена по прописаном критеријуму у параметру и закључује се без децимала. Оцена питања са више параметара израчунава се тако што се збир производа оцене параметара и коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених параметара и закључује се на две децимале.

Ако се у оквиру једног питања један или више параметара са коефицијентом важности 3 оцене оценом 'недовољан', за то питање закључује се највише оцена 'довољан – 2,50'.

Оцена елемента функционалних способности израчунава се тако што се збир производа оцена питања и њихових коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених питања и закључује се на две децимале.

Ако се у оквиру једног елемента функционалних способности два или више питања са коефицијентом важности 3 оцене оценом 'недовољан', за тај елемент функционалних способности закључује се највише оцена 'довољан – 2,50'.

Оцена функционалних способности израчунава се тако што се збир производа оцена елемената способности и њихових коефицијената важности подели са збиром коефицијената важности оцењених елемената функционалних способности и закључује се на две децимале.

Функционалне способности оцењују се недовољном оценом уколико је један од елемената оцењен недовољном оценом“.

Закључак

С обзиром на то да су протекле већ две године од усвајања Правилника, као и да је примењен у два циклуса оцењивања оперативних и функционалних способности команди, јединица и установа Војске Србије која су јасно показала његове недостатке, постоји потреба да се изради Правилник о изменама и допунама Правилника о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије. Команде, јединице и установе Војске Србије имале су обавезу да, током примене Правилника, прикупљају искуства, бележе проблеме са којима се сусрећу, али и да предложе измене и допуне Правилника.

У току 2012. године Управа за оперативне послове (Ј-3) ГШ ВС прикупила је и објединила искустава команди, јединица и установа и тренутно се налази у завршној фази израде Правилника о изменама и допунама Правилника о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије. Овим радом обухваћени су најзначајнији проблеми уочени током имплементације Правилника и дати су и конкретни предлози за дефинисање појединих чланова, као допринос у изради измена и допуна Правилника, којима би се у великој мери превазишли проблеми команди, јединица и установа уочени у претходном периоду.

Литература

1. Закон о одбрани, Београд, 2007.
2. Закон о Војсци Србије, Београд, 2007.
3. Доктрина Војске Србије, Београд, 2010.
4. Доктрина операција Војске Србије, Београд, 2010.
5. Доктрина Копнене војске, Београд, 2010.
6. Доктрина ВиПВО, Београд, 2010.
7. Правилник о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије, Управа за оперативне послове (Ј-3), ГШ ВС, Београд, 2011.
8. Правило о контролама у Војсци Србије, Управа за оперативне послове (Ј-3), ГШ ВС, Београд, 2011.
9. Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије (привремено), ГШ ВС, Ј-5, Београд, 2008.
10. Основе за управљање обуком Војске Србије, ГШ ВС, Управа за обуку и доктрину (Ј-7) ГШ ВС, Београд, 2010.
11. Упутство за евалуацију колективне обучености у Војсци Србије, Управа за обуку и доктрину (Ј-7), ГШ ВС, Београд, 2011.
12. Упутство о вежбама Војске Србије (привремено), Управа за обуку и доктрину (Ј-7) ГШ ВС, Београд, 2009.